

De muntschat van Enschede

Een uitgave van de Stichting Cultureel Erfgoed Enschede,

Jaargang 10 - mei 2025

Extra editie Erfgoed Magazine Enschede .

Muntschat van Enschede

Onze ervaring is dat er een toenemende belangstelling is voor het cultureel erfgoed in de Euregio en in het bijzonder van Enschede. We zijn ons de laatste decennia kennelijk meer bewust geworden van de vele rijks- en gemeentelijke monumenten die wij rijk zijn. Ook zien we een groeiende belangstelling bij de jaarlijkse Monumentendagen waarbij het publiek welkom is bij verschillende monumenten. Een positieve tendens dus.

Maar als het om de archeologie in onze regio gaat, zou de waardering daarvoor beter kunnen. Archeologie kan ons beter inzicht geven in de geschiedenis en ons leren begrijpen waar wij vandaan komen. Hier ligt dus ook een taak voor onze stichting om informatie over dit onderwerp met u te delen. Ons voornemen is om u via ons magazine en de website op de hoogte te brengen over de ontwikkelingen en archeologisch onderzoek binnen de Euregio. Archeologie is de wetenschap die alle aspecten van samenlevingen uit het verleden bestudeert aan de hand van materiele resten die de mens in het verleden in en op de bodem heeft achtergelaten. Uiteraard gaat onze belangstelling in het bijzonder uit naar de leefgewoonten van vroegere beschavingen in de regio. Archeologisch onderzoek vraagt om een wetenschappelijke benadering en in de context van cultureel erfgoed verwachten wij dat de belangstelling hiervoor zal toenemen.

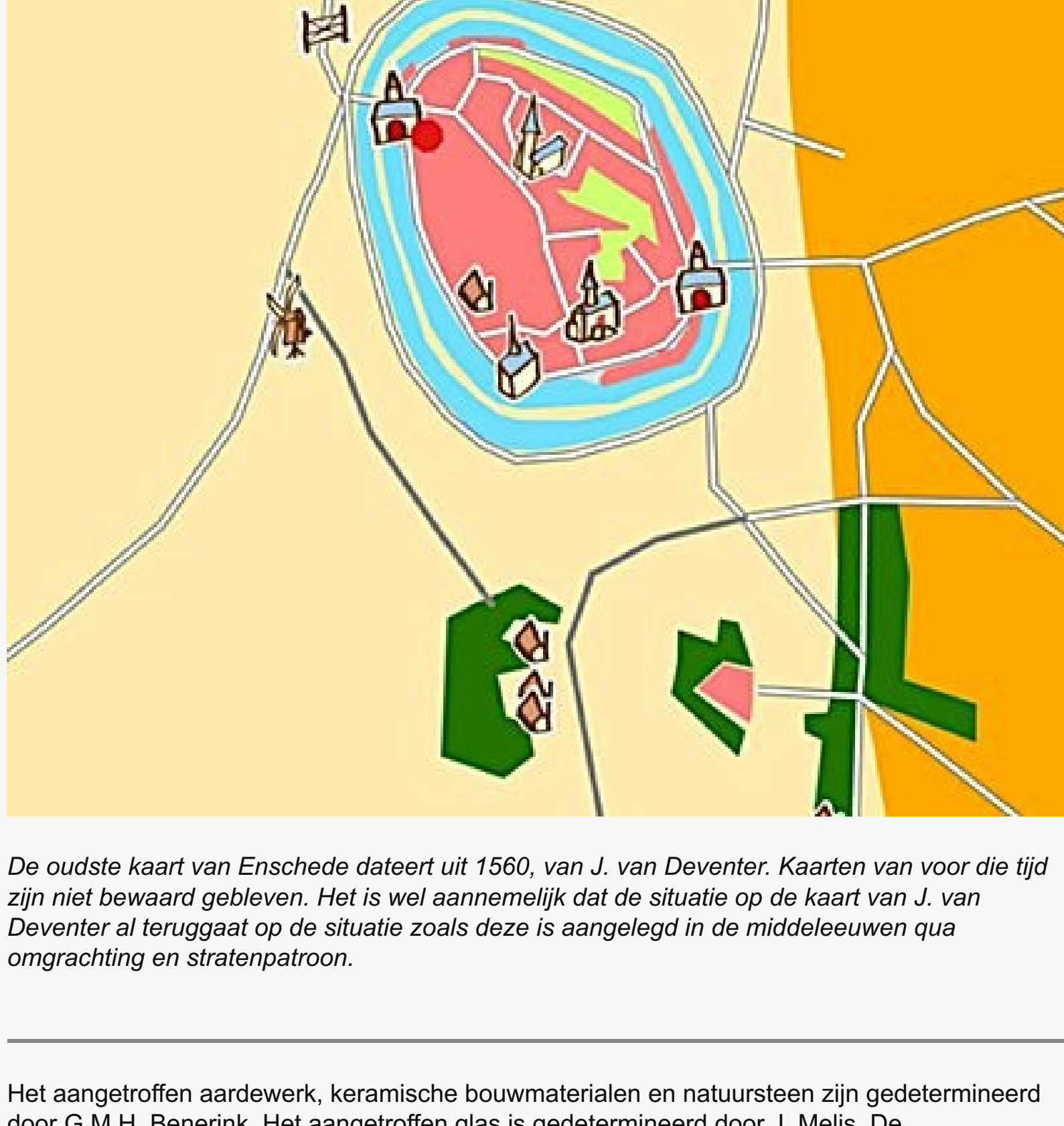
Deze extra editie gaat over de muntschat van Enschede: in 2021 zijn negen bijzondere munten opgegraven aan de Marktstraat 7 in Enschede.

Door eerder archeologisch bureauonderzoek in 2021 door Hamaland Advies was er al sprake van hoge verwachtingen voor wat betreft de aanwezigheid van archeologische waarden uit de periode van de vroege middeleeuwen tot en met de nieuwe tijd. Er werd afgesproken om de ondergrondse sloop- en graafwerkzaamheden ten behoeve van nieuwbouw aan de Marktstraat 7 onder archeologische begeleiding uit te voeren door SOB Research. Op basis van het programma van eisen zijn vooraf verschillende onderzoeksvragen opgesteld met betrekking tot de bodenschattingen en landschap, sporen en structuren, vondsten en paleo-ecologische resten, vragen over de bebouwingshistorie, het grondgebruik van voor de verstedelijking van het onderzoeksgebied en mogelijke sporen van de verschillende stadsbranden in Enschede. Het veldonderzoek aan de Marktstraat is uitgevoerd op 11, 12 en 15 november en op 20 december 2021.

Enschede kreeg vermoedelijk in 1325 stadsrechten maar groeide eigenlijk nauwelijks gedurende de late middeleeuwen en de nieuwe tijd. Er zijn drie grote stadsbranden bekend: de eerste in 1517, een in 1750 en de grootste en bekendste in 1862. Omdat huizen en andere gebouwen grotendeels van hout waren, hebben deze branden destijds de gehele stad verwoest. Met het puin van de laatste stadsbrand is de stadsgracht gedempt. Uit verschillende kaarten die in het Stadsarchief van Enschede aanwezig zijn, is gebleken dat in het plangebied al vanaf 1325 bebouwing aanwezig was. Deze bebouwing is waarschijnlijk meerdere keren afgebrand en daarna telkens weer opnieuw opgebouwd.

De oudste kaart van Enschede dateert uit 1560, van J. van Deventer. Kaarten van voor die tijd zijn niet bewaard gebleven. Het is wel aannemelijk dat de situatie op de kaart van J. van Deventer al teruggaat op de situatie zoals deze is aangelegd in de middeleeuwen qua omgrachting en stratenpatroon.

Het aangetroffen aardewerk, keramische bouwmaterialen en natuursteen zijn gedetermineerd door G.M.H. Benerink. Het aangetroffen glas is gedetermineerd door J. Melis. De metaalvondsten zijn gewaardeerd en gedetermineerd door M. Hendriksen. De munten van de muntschat zijn in overleg met de opdrachtgever en de bevoegde overheid, mede ten behoeve van publiciteitsdoelstellingen, in een vroeg stadium gereinigd en behandeld, en beschreven in een conserveringsrapport.

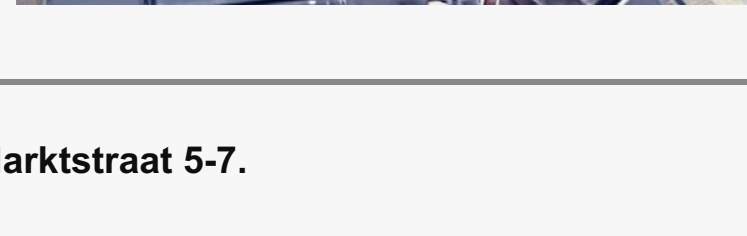
Foto boven: De globale ligging van het onderzoeksgebied (rood omkaderd); kadastrale kaart 1811-1832. Linksboven de Veldpoort. De Langestraat is nu de Marktstraat.

De binnenwand van de waterput

Foto boven en links: Bij het archeologisch onderzoek is tevens een waterput aangetroffen die was opgebouwd uit blokken Bentheimer zandsteen. De waterput lag ter plaatse van het zuid oostelijke deel van het onderzoeksgebied. Het ondergrondse deel van deze put was grotendeels intact en lag nog deels open. Vermoedelijk is de put nog tot in de 20e eeuw zichtbaar geweest.

Foto onder: Luchtfoto Marktstraat 7 (Google)

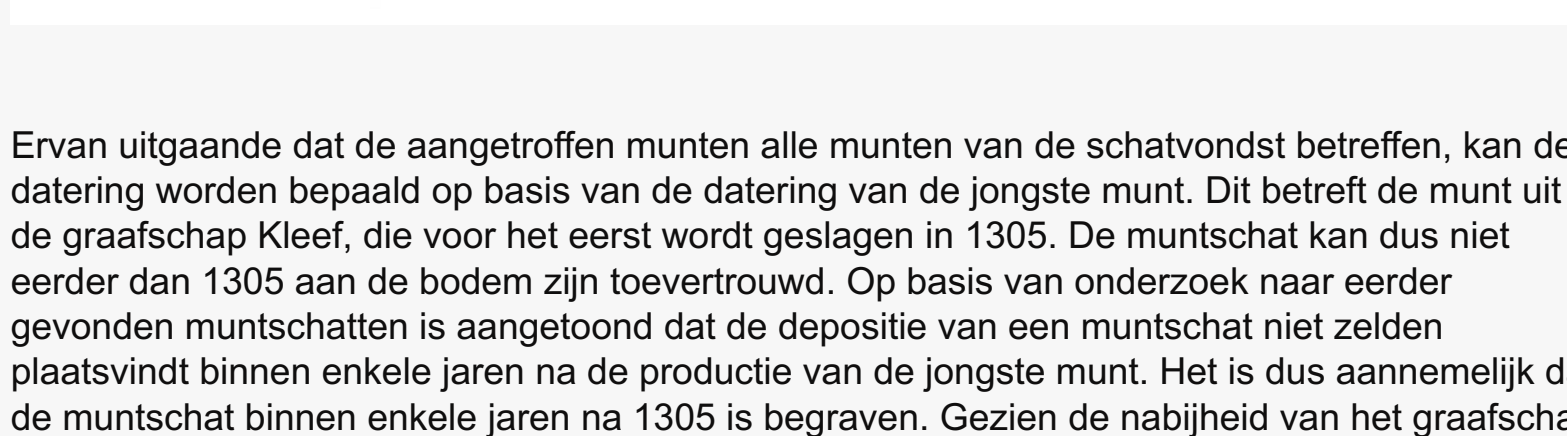
De bewoners van Marktstraat 5-7.

Het archeologisch onderzoek heeft vrijwel geen informatie opgeleverd over de bewoners in het pand aan de Marktstraat. Het feit dat Marktstraat 5-7 eigendom was van een voornamelijk Enschedese familie verklaart enigszins de grote omvang van het gebouw alsmede de aanwezigheid van een naastgelegen koetshuis. Dat is ook de reden dat er voor Marktstraat 7 een plaquette in de straat is aangebracht met de tekst "Hier aan Marktstraat 7 woonde en werkte de Enschedese schrijfster en dichteres in de streektaal Cato Elderink (1871-1941)".

Foto boven: In de natuurlijke ondergrond is nog een restant van een veldpotbodempod zichtbaar. Daarboven zijn cultuur en akkerlagen en de jongere ophooglagen, waarin archeologische sporen waren ingegraven. De locatie waar de muntschat werd aangetroffen is aangeduid met een rode cirkel.

Er zijn bij het onderzoek 136 vondsten aangetroffen. Het vondstmateriaal is in de vestiging van SOB Research gewassen, onderzocht en gedocumenteerd. Bij het onderzoek zijn 77 aardewerkfragmenten aangetroffen uit de perioden van 3500 voor Chr. tot 1900 na Chr. Na het verwijderen van een brandstoftank in het onderzoeksgebied werd een munt aangetroffen. Nader onderzoek met een metaaldetector leverde nog eens acht munten op. De specifieke laag waaruit de munten afkomstig zijn, dateert uit een veel latere periode dan de muntschat. De determinatie van de munten is uitgevoerd door M. Hendriksen van ArcheoMetaal. Ondanks het geringe aantal van negen munten is er sprake van een gevarieerde samenstelling met diverse herkomstgebieden. Zo zijn er twee munten uit Engeland aangetroffen, afkomstig uit twee verschillende muntplaatsen. Drie munten komen uit Holland en zijn geslagen in Dordrecht. Eveneens drie munten zijn afkomstig uit Duitsland; één munt uit het graafschap Kleef en twee munten van een niet nader bepaalde herkomst. De negende munt is afkomstig uit Servië.

Ervan uitgaande dat de aangetroffen munten alle munten van de schatvondst betreffen, kan de datering worden bepaald op basis van de datering van de jongste munt. Dit betreft de munt uit de graafschap Kleef, die voor het eerst wordt geslagen in 1305. De muntschat kan dus niet eerder dan 1305 aan de bodem zijn toevertrouwd. Op basis van onderzoek naar eerder gevonden muntschat is aangetoond dat de depositie van een muntschat niet zelden plaatsvindt binnen enkele jaren na de productie van de jongste munt. Het is dus aannemelijk dat de muntschat heeft de mint geen langdurige omzettingen hebben gemaakt voordat deze in Enschede terecht is gekomen.

De redenen voor het begraven van de munten kunnen zeer divers zijn. Zo worden er selectieschattingen (een speciale verzameling), rampschatten (begraven bij naderend onheil), handliesschattingen (tijdelijk opgeborgen), plunderschattingen, spaarschattingen en verbergings- of circulatieschattingen (tijdelijk opgeborgen voor gangbaar gebruik) onderscheiden. Naast de bovengenoemde meer praktische overwegingen om munten (tijdelijk) te begraven kan ook rituele depositie niet worden uitgesloten. In het laatste geval gaat het dan om muntschattingen die vanwege bijgeloof aan de bodem zijn toevertrouwd, bijvoorbeeld als bouwoffer voor een nieuw huis.

De daadwerkelijke redenen van depositie van de muntschat gevonden aan de Marktstraat kan moeilijk worden bepaald. Ten eerste omdat niet duidelijk is of alle munten zijn geborgen en ten tweede omdat de munten in een secundaire context zijn aangetroffen. Vondstmateriaal dat bij de archeologische begeleiding is aangetroffen, zal worden aangeleverd aan het Provinciaal Depot voor Bodemvondsten Overijssel.

Bronnen:

* Teksten en foto's rapportage: Archeologische Begeleiding Plangebied Marktstraat 7, Enschede; Gemeente Enschede.
* G.M.H. Benerink. ISBN/EAN: 978-94-6192-923-5. SOB Research Projectnummer: 2894-2110. SOB Research, Instituut voor Archeologisch en Aardkundig onderzoek.
* Website: www.sobresearch.nl

Op verzoek kunnen wij u het volledige digitale rapport van SOB Research toezenden.

COLOFON

Het Erfgoed Magazine Enschede is een uitgave van de Stichting Cultureel Erfgoed Enschede.

Redactieadres:

Stichting Cultureel Erfgoed Enschede
info@cultureelerfgoedenschede.nl

Tekstredactie: Gertrude van de Bovenkamp.

Bankrelatie:

NL87 INGB 0006 9973 92 t.n.v. Stichting Cultureel Erfgoed Enschede.

Disclaimer

---Ondanks aan de samenstelling van dit Magazine bestede zorg kan de redactie geen aansprakelijkheid aanvaarden voor de onvolledigheid of onjuistheid van dit Magazine. ---Het lukt ons niet altijd om de rechthebbende auteur(s) van foto's te achterhalen. Mocht u van mening zijn dat u rechthebbende bent van een foto in dit Magazine, stuur dan een mail naar: info@cultureelerfgoedenschede.nl

Heeft u dit Magazine doorgestuurd gekregen en wilt u deze ook zelf ontvangen? Aanmelden kan via de de homepage van onze website

